

Εκφοβισμός και Βία στο Σχολείο και στην Κοινότητα
13ο Συμπόσιο Λειψών

Σχολικός Εκφοβισμός

Σταυρούλα Παπαδάκου

Πρόεδρος Εταιρείας Εφηβικής Ιατρικής

Άρτεμις Κ. Τσίτσικα

*Επικ. Καθηγήτρια Παιδιατρικής-Εφηβικής Ιατρικής
Επιστ. Υπεύθυνος Μονάδας Εφηβικής Υγείας (Μ.Ε.Υ.)*

«Εκφοβισμός και βία στο σχολείο»

(school bullying) :

εσκεμμένη και επαναλαμβανόμενη βία και επιθετική συμπεριφορά με σκοπό την πρόκληση σωματικού ή/και ψυχικού πόνου σε μαθητές από συμμαθητές τους, εντός και εκτός σχολείου

- Ο **σχολικός εκφοβισμός/ θυματοποίηση** είναι δύο όροι μεταφρασμένοι από τον αγγλικό όρο “**bullying**”, παρατηρούνται στο σχολικό περιβάλλον και δυσχεραίνουν την προσαρμογή των παιδιών
- Βασική προϋπόθεση της χρησιμοποίησης του όρου είναι η επανάληψη αυτών των ενεργειών με σταθερή συχνότητα και μεθόδευση προς τους αδύναμους μαθητές

- Για να υφίσταται ο **εκφοβισμός** πρέπει να υπάρχει διαφορά δύναμης, δηλαδή αυτός που εκτίθεται στις αρνητικές ενέργειες, δυσκολεύεται να αμυνθεί και είναι αβοήθητος εναντίον αυτού που τον παρενοχλεί.
- Αντίθετα, ο **εκφοβισμός** δεν υφίσταται όταν παλεύουν ή φιλονικούν δυο μαθητές περίπου της ίδιας σωματικής ή ψυχολογικής δύναμης

Μορφές εκφοβισμού

- Σωματική βία
- Λεκτικά πειράγματα
- Πειράγματα / χειρονομίες σεξουαλικού περιεχομένου

- **Διάδοση ψεμάτων ή φημών**

- **Πειράγματα / ενοχλήσεις μέσω υπολογιστή ή κινητού τηλεφώνου**

- **Αποκλεισμός από παρέες και κοινωνικές δραστηριότητες**

- **Άσχημοι χαρακτηρισμοί για εθνικότητα και θρησκεία**

Αίτια εκφοβισμού

Παράγοντες που σχετίζονται με:

- Την οικογένεια

α) οργάνωση, δομή και εσωτερική λειτουργία της οικογένειας

β) συνθήκες ζωής της οικογένειας

γ) σχέση του παιδιού με τα πρόσωπα της οικογένειας

δ) οι εμπειρίες που έχει το παιδί

ε) η αγωγή που δέχεται το παιδί

Αίτια εκφοβισμού

- Την σύνθεση και την ποιότητα της κοινωνίας
  - Στις κοινωνίες που χαρακτηρίζονται από πολυπολιτισμικότητα, δεν ευνοούνται οι καλές διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των μελών τους και συχνά παρατηρούνται προβλήματα συμπεριφοράς και παραβατικότητας στα μέλη τους
  - Κοινό ερευνητικό εύρημα είναι η αλληλεπίδραση μεταξύ χαμηλού κοινωνικού πολιτισμικού περιβάλλοντος της γειτονιάς και βίας στα σχολεία που ανήκουν σ' αυτές τις περιοχές.

Αίτια εκφοβισμού

- Τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας
  - Η διαφήμιση και η προπαγάνδα προβάλλουν αρνητικά πρότυπα.
  - Η νέα γενιά μεγαλώνει με πρότυπα βίας στην τηλεόραση και στο διαδίκτυο και υιοθετεί τις “κοινωνικές αξίες” αυτών

Αίτια εκφοβισμού

- Την επίδραση των συνομηλίκων
  - Η επίδραση των συνομηλίκων, επηρεάζει την ανάπτυξη του παιδιού/εφήβου είτε θετικά είτε αρνητικά.

Όπως είναι κατανοητό είναι εξαιρετικά δύσκολο να μην προκύψουν προβλήματα συμπεριφοράς από τους μαθητές στον σχολικό χώρο

Επομένως οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα, είτε μόνοι είτε με την βοήθεια ειδικών, έτσι ώστε να αναγνωρίζουν, να αναλύουν και να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τα προβλήματα συμπεριφοράς των μαθητών τους αλλά πρωτίστως να προλαμβάνουν την εκδήλωσή τους

Στην Ελλάδα

- Οι μαθητές- «θύτες» και οι μαθητές- «θύματα» εμφανίζουν **ψυχοκοινωνικές δυσκολίες**
- Αυξανόμενης της ηλικίας, **μειώνονται τα ποσοστά**

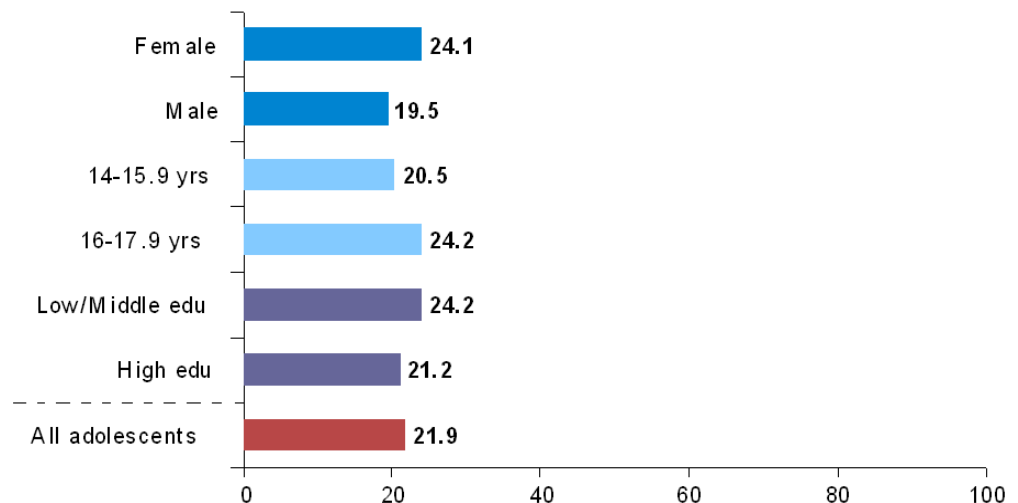
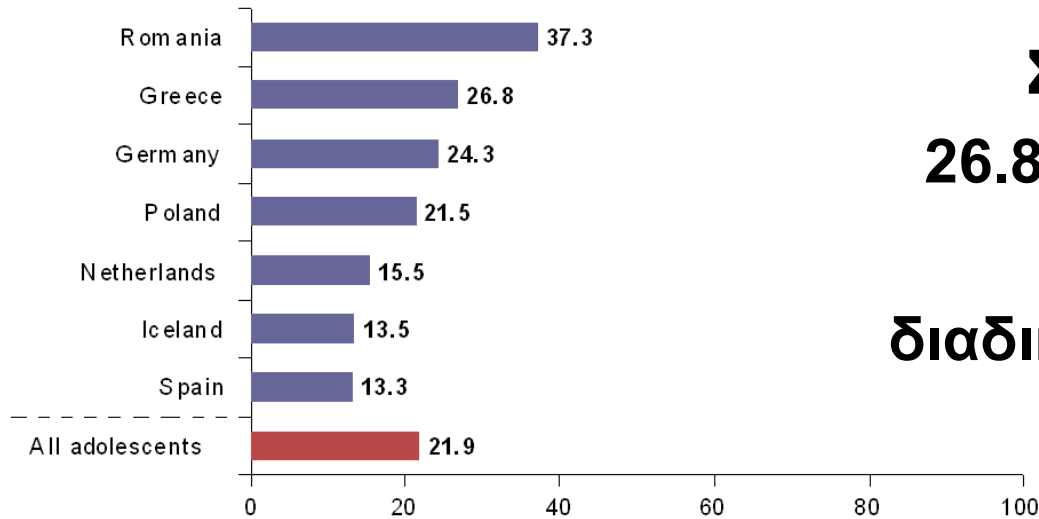

Στην Ελλάδα

- **20%** αναφέρουν συμμετοχή σε επεισόδια εκφοβισμού
2-3 φορές το μήνα
- Διαπιστώνεται **σημαντική αύξηση** από το 2002 έως το 2012 των ποσοστών εφήβων – «θυτών» (9,1% έναντι 20 %)
- **23,9%** (1 στα 4) αγόρια αναφέρουν **σωματική βία** τον τελευταίο χρόνο, έναντι
- **8,3%** των κοριτσιών που εμπλέκονται συχνότερα σε **λεκτική βία**

Ηλεκτρονικός Εκφοβισμός

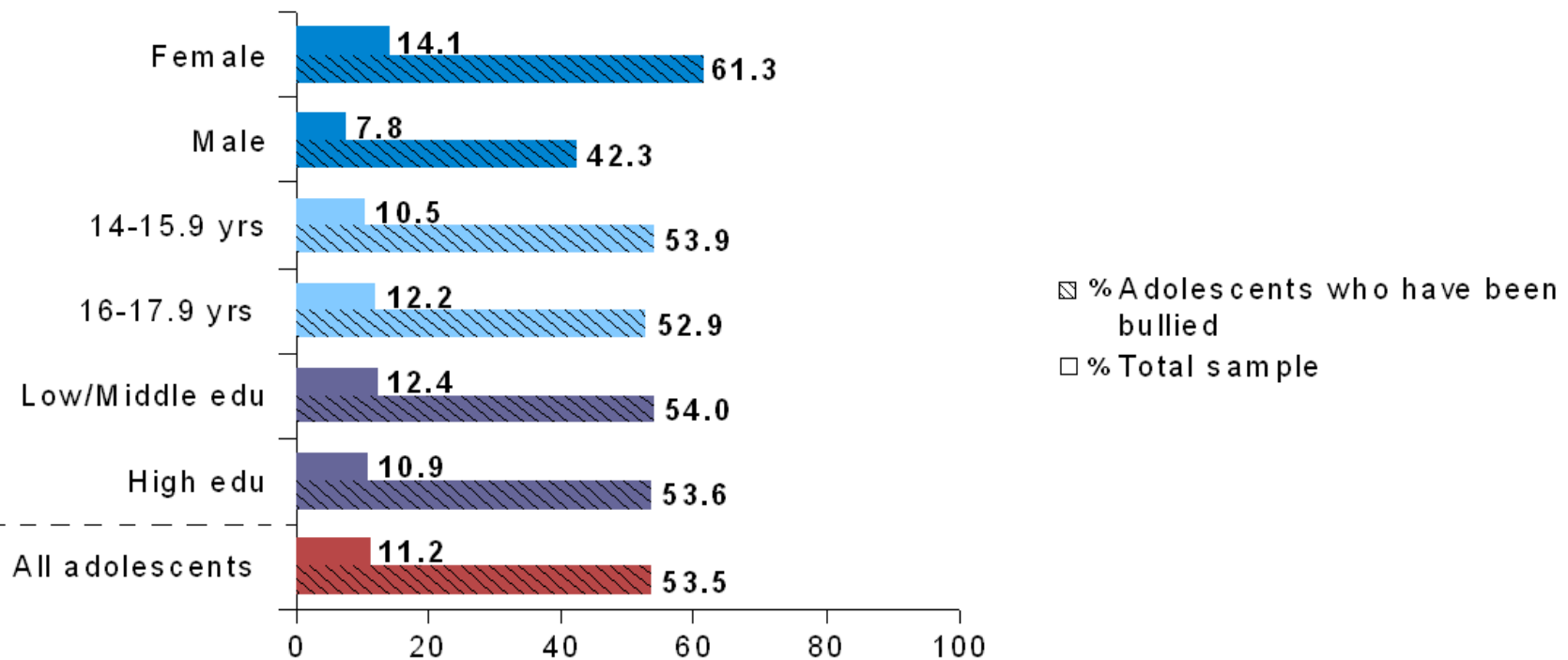
Στην Ελλάδα,
26.8% του δείγματος
έχει δεχθεί
διαδικτυακό εκφοβισμό

Πηγή: EU NET ADB

- **53.5%** από αυτούς που δέχθηκαν εκφοβισμό ανέφεραν ότι αυτό τους έβλαψε
- **11,2 %** του συνολικού δείγματος

Ψυχοκοινωνικά χαρακτηριστικά εμπλεκόμενων μαθητών

- Χαμηλή αυτοεκτίμηση
- Χαμηλή κοινωνικότητα
- Τραύματα
(ψυχική ή/και σωματική
κακοποίηση)

- Ο «θύτης», πολλές φορές
υπήρξε και «θύμα»

Σχέση θύματος- θύτη

- Κατά την θυματοποίηση μεταξύ θύματος και θύτη αναπτύσσεται ανισορροπία δύναμης(συναισθηματικής, σωματικής, γνωστικής), το θύμα δεν μπορεί να αμυνθεί, με αποτέλεσμα να εντείνεται η ανισότητα
- Το θύμα εκδηλώνει τις εσωτερικές ψυχικές εντάσεις με απόσυρση, κλάμα, πόνο ή θυμό.

Σχέση θύματος- θύτη

- Ο θύτης δεν εκδηλώνει τα συναισθήματα του, πιστεύει ότι το θύμα ευθύνεται για την επίθεση και ότι του αξίζει να υποφέρει και θέλει σε όλες τις περιπτώσεις να είναι κερδισμένος
- Η θυματοποίηση/ ταπείνωση του άλλου αποτελεί μερικές φορές το μέσο που έχουν οι μαθητές για να αναπληρώσουν την αυτοεκτίμηση τους, να αποκτήσουν κύρος μεταξύ των συνομηλίκων και να γίνουν εν δυνάμει θύτες

**Κατά τη εξέταση αυτών των παιδιών, σε
πολύ σημαντικό ποσοστό
διαπιστώνονται ακόμη:**

- Άγχος
- Καταθλιπτικό συναίσθημα

Επιπτώσεις

- μερικά παιδιά τα «σημαδεύει»
- παίζει ρόλο η ευαισθησία της προσωπικότητας
- η λειτουργία της οικογένειας και
- η εκπαίδευση στη διαχείριση

Πως ένας γονιός μπορεί να καταλάβει ότι κάτι “δεν πάει καλά”;

Σημάδια :

- Διατροφική διαταραχή
- Διαταραχές ύπνου
- Πτώση σχολικής επίδοσης
- Απομόνωση (αδιαφορία για φίλους, φλέρτ κ.λπ.)
- Αδιαφορία για την εμφάνιση και τη σωματική υγιεινή

«Χρυσοί κανόνες» για γονείς

- Συναισθηματική κάλυψη – «άνευ όρων» αγάπη
- Όρια
- Παράδειγμα ζωής
- Ειλικρίνεια
- Σεβασμός της προσωπικότητας του παιδιού

Κοινωνικό Σχολείο

Θεματικός άξονας
Σχολικός
Εκφοβισμός/Χουλιγκανισμός

Ο ρόλος του σχολείου

- Μερικές φορές είναι πιο εύκολο να παρατηρήσει ο καθηγητής μια ανορθόδοξη συμπεριφορά
- **Οι εκπαιδευτικοί είναι σε θέση-κλειδί για την πρόληψη και την πρώιμη αντιμετώπιση**
- **Ενημέρωση εκπαιδευτικών**
- Μονάδα Εφηβικής Υγείας (Μ.Ε.Υ.)

Λύσεις μέσα από το κοινωνικό σχολείο:

1. Εκπαίδευση παιδιών :

- συμβουλές που μπορεί να βοηθήσουν
- ενίσχυση αυτοεκτίμησης
- τρόπος χειρισμού
- role plays
- youth council- youth power
- διαδραστικός τρόπος
- κάρτες υποθετικών σεναρίων

Λύσεις

1. Εκπαίδευση παιδιών :

- *άμεση ενημέρωση των ενηλίκων*
- άμυνα σε περίπτωση σωματικής βίας
- Προγράμματα από συνομηλίκους (peer to peer)
- Διαδραστικά προγράμματα με role-plays και ενεργό συμμετοχή των παιδιών

ΛΥΣΕΙΣ

2. Εκπαίδευση γονέων

3. Εκπαίδευση εκπαιδευτικών

«τι συμβαίνει στην εφηβεία;»

ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ
ΑΣΚΗΣΗ ΒΙΑΣ

ΜΟΝΑΔΑ ΕΦΗΒΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ (Μ.Ε.Υ.)
Ε΄ ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΝΟΣΟΚΟΜΕΟ ΠΑΙΔΩΝ «Γ. & Α. ΚΥΡΙΑΚΟΥ»
Διευθύντρια: Καθηγήτρια Μαργαρίτα Τσιολιού
Επιστημονική Υπεύθυνη: Επ. Καθηγήτρια Άρτεμις Κ. Τσίτσικας

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΦΗΒΕΙΑΣ
www.youth-hc.org

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ
www.moh.gov.gr

ΤΕΥΧΟΣ 9

Τρέχοντα Ελληνικά & Διεθνή Προγράμματα

Το **ENABLE** (European Network Against Bullying in Learning and Leisure Environments/ Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Παρενόχλησης στη Μάθηση και στην Αναψυχή) είναι ένα χρηματοδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρόγραμμα που στοχεύει στην καταπολέμηση του εκφοβισμού και την προαγωγή της κοινωνικής και συναισθηματικής ανάπτυξης των εφήβων.

Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα ENABLE

ENABLE (European Network Against Bullying In Learning and Leisure Environments) aims to tackle bullying in a holistic way, helping young people exercise their fundamental rights in the home, school, class and community (i.e. peer group). ENABLE will be implemented in a half dozen countries across Europe, rolled out to 6,000 young people ages 11-14 years, 2,000 parents and at least 30 schools. ENABLE aims to develop social and emotional learning skills as a means of building resilience in young people so that they can better understand and become more responsible and effective for their on- and offline social interactions.

ENABLE will run from 1 October 2014 to 30 September 2016. It is coordinated by European Schoolnet, with the assistance of several partners, and is supported by Vodafone, Twitter, Facebook, Ask.fm and more...

The entire project will be mentored by an International Think Tank (7 permanent members, 3 guests), all experts on Cyberbullying.

Research Phase – 1st semester to end

Led by the Greek Adolescent Health Unit

Aiming to:

- Research bullying, including its prevalence, risk factors and consequences;
- Scope impactful actions designed to influence educational policy and practice.

Resource-building Phase – 2nd semester to end

Led by South West Grid for Learning (UK)

Aiming to

- Develop greater empathy (social and emotional learning - SEAL) and improve the self-esteem of young people;
- Develop innovative digital tools to reduce the frequency and impact of bullying incidents.

Peer Mentoring Training – 3rd semester to end

Led by Diana Award (UK)

Aiming to:

- Provide support and easy access to resources for teachers, students, parents, and helplines;
- Train teachers, pupils and parents, building on the findings from the first phases of the project using a cascade model to multiply reach and impetus.

This project is funded by the Daphne Programme of the European Union.

This publication has been produced with the financial support of the Daphne Programme of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of European Schoolnet and its partners and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission.

European Schoolnet - Rue de Thèbes 61 - 1040 Brussels, Belgium
Info-enable@eun.org Tel: +32 2 790 75 75

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού, Παιδείας & Θρησκευμάτων
Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Β' Αθήνας

Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Comenius Regio

*Δράση κατά του σχολικού εκφοβισμού με
εκπαίδευση συνομηλίκων «peer to peer»*

Συνεργαζόμενοι φορείς:

- Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Β' Αθήνας
- Μονάδα Εφηβικής Υγείας (Μ.Ε.Υ.)
της Β' Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών,
Νοσοκομείο Παίδων «Π. & Α. Κυριακού»
- Πανεπιστήμιο Κύπρου (Πάφος)

Πρόγραμμα

«Αλλάζω – χωρίς τον σχολικό εκφοβισμό»

- Τμήμα υποστήριξης & συμβουλευτικής περιστατικών (παραπομπή από σχολεία, ειδικούς, αιτήματα από την τηλεφωνική γραμμή, ανίχνευση ανεξάρτητα από το αρχικό αίτημα)
- Γραμμή Στήριξης «ΜΕ Υποστηρίζω», >1000 κλήσεις ετησίως

Μελλοντικές Υπηρεσίες*:

- ✓ Skype
- ✓ E-mails, chatrooms

Συνεργασία με ΚΜΟΠ (Κέντρο Μέριμνας Οικογένειας & Παιδιού)

Ευχαριστώ

Μονάδα Εφηβικής Υγείας (Μ.Ε.Υ.)

Β΄ Παιδιατρική Κλινική Παν/μίου Αθηνών
Νοσοκομείο Παιδων «Π. & Α. Κυριακού»
Μεσογείων 24, 6^{ος} όροφος

τηλ. 210-7710824, 213-2009806

www.youth-health.gr

info@youth-health.gr